

yoki kekxa, nogironligi bo'lgan shaxs deb e'tirof etish, bekor qilish kabi yordamlar "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari zimmasiga yuklatildi".

Kuzatuvlar davomida aniqlandiki, axborot xizmatlarining bosma nashrlardagi o'rni sezilarli darajada pasayib bormoqda. To'g'ri, aksariyatimiz ijtimoiy tarmoqlar orqali ma'lumotlar bilan tanishib chiqamiz. Ammo ulardagi ba'zi xatoliklar jarayon haqidagi tasavvurimizni boyitishda to'sqinlik qilishi mumkin. Achinarlisi esa ulardan foydalanishda cheklovlar ham yo'q emas. Shuning uchun axborot xizmatlari bosma nashrlar bilan ishlashni samarali yo'lga qo'yishi, bu bilan ularning targ'iboti bevosita manzil tanlamasligini anglash juda oson.

Xulosa o'rnida qayd etsak, bosma nashrlar bilan ishlash bevosita axborot xizmati xodimining kasb mahoratini shakllantiradi. Yozish uslubini o'zgartiradi, targ'iboti bilan esa turli yoshdagi va kasb egalari tanishish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bakiyeva G., Teshabayeva D. Ommaviy axborot vositalari tili. T.: Universitet. 2019.
2. Buxoronoma, 2024, 14-yanvar. 3-son.
3. Buxoronoma. 2024, 9-fevral. 9-son.
4. Jondor ovozi. 2023, 26-oktyabr. 39-son,
5. Tohirov Z. Adabiy tur, termin, tahrir va muharrirlik mahorati. T.: Noshir. 2019.
6. Toshaliyev I., Abdusattorov R. Ommaviy axborot tili va uslubi. – T.: Universitet. 2006.

MEDIAMAKONDA KOMMUNIKATSIYA VOSITALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH MUAMMOLARI

Sherali ABDURAIMOV

*AnDU Ta'lim va tarbiya nazariyasi va
metodikasi yo'nalishi erkin tadqiqotchisi,*

Maxammattemur ABDULATIBOV

*Andijon davlat universiteti
Kompyuter injiniringi kafedrasi o'qituvchisi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada umumta'lim maktablarida medimakonda kommunikatsiya vositalaridan foydalanishdagi muammolar, samarali foydalanish

borasida tavsiya va takliflar berilgan. Shuning barobarida, kommunikatsiya vositalarining ta'lim va tarbiya tizimida nechog'lik ahamiyatga ega ekanligi, media bozorining chegara bilmas makoni haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: *Axborot madaniyati, masofaviy o'qitish tizimi, ta'lim, tarbiya, tahdidlar, ilm, bilim, psixologiyasik xolatlar, korreksiya.*

Mamlakatni taraqqiyot sari olib boruvchi yagona va ishonchli yo'l – ta'lim-tarbiya tiimini to'g'ri tashkil etishdir. Bu jarayon yurtimizda azaldan o'zaro uzviy bog'liq holda amalga oshirilgan. Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari davrida ta'lim va tarbiya jarayonini shiddat bilan taraqqiy etishi bilan birga ko'plab muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Ayniqsa, tarbiya jarayonida yuzaga kelgan muammolar butun mamlakatimiz ravnaqi yo'liga to'siqlarni olib tashlashga halal bermoqda. Mahalliychilik, urug'- aymoqchilik, korrupsiya va ilmsizlik kabi xatarlarni yo'q qilishga imkon topilmayapti.

2020-yil butun dunyo davlatlarini qamrab olgan "Covid-19" pandemiyasi O'zbekiston uchun ta'lim-tarbiya jarayonidagi ko'plab muammolarga qarshi kurashayotgan bir paytda qo'shimcha sinov sifatida mamlakatimiz ta'lim tizimiga zarba berdi. Ayniqsa, ta'lim-tarbiya asosi sifatida umumiy o'rta ta'lim maktablarida bu salbiy ta'sirini ko'rsatdi. Davlatimiz tomonidan olib borilgan chora-tadbirlar, fidokor ustozlar mehnati tufayli qisman bo'lsada ta'lim ishlari davom ettirildi. Jumladan, qisqa muddat ichida mamlakatimizda "onlayn maktab" loyihasi joriy etilib, umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilari uchun masofaviy o'qitish tizimi tashkil etildi. Bu jarayonga qamrab olishda ko'plab muammolarga duch kelindi. Jumladan, o'quvchilar uchun masofaviy o'qitish tizimi tashkil etish uchun texnik vositalar mavjud emasligi, aloqa tizimining sifatsizligi va internet trafigining qimmatligi, ta'lim oluvchilar tugul, hattoki ko'plab o'qituvchilarda ham axborot kompyuter savodxonligi darajasi yetarli emasligi hamda yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyatini shakllanmaganligi kabi muammolar.

Yoshlarimiz internet vositalar orqali olgan rang-barang axborot va ma'lumotlarni barchasi ham foydali emasligi, hammasi ham rost emasligi, qisqa qilib aytganda, ularda

axborot madaniyati shakllanmaganligi ko'zga tashlandi. Shu o'rinda mamlakatimiz birinchi prezidenti Islom Karimovning "Jahon axborot maydoni tobora kengayib borayotgan shunday bir sharoitda bolalarimizning ongini faqat o'rab-chirmab, uni o'qima, buni ko'rma, deb bir tomonlama tarbiya berish, ularning atrofini temir devor bilan o'rab olish, hech shubhasiz, zamonning talabiga ham, bizning ezgu maqsad-muddaolarimizga ham to'g'ri kelmaydi. Nega deganda, biz yurtimizda ochiq va erkin demokratik jamiyat qurish vazifasini o'z oldimizga qat'iy maqsad qilib qo'yganmiz va bu yo'ldan hech qachon qaytmaymiz ⁵⁸" - degan fikrlarida ham nechog'lik ahamiyatga ega ekanligini bilib oldik.

Ustozlar yoshlarga uni o'qima, buni ko'rma, deb bir tomonlama tarbiya berish imkoniga ham ega bo'lmadi. Katta mas'uliyat ota-ona zimmasiga yuklatildi. Oilada o'zi bo'larchilikka yo'l qo'yilgan, nazoratsizlik va e'tiborsizlik ko'plab yoshlar ongida bo'shliqlar paydo bo'lishiga olib keldi. Televizor va internetdan olingan mislsiz saviyasiz filmlar, kliplar qahramonlariga, sport va san'at yulduzlariga taqlid qilishlar paydo bo'ldi. Yoshlar psixologiyasida salbiy o'zgarishlar: loqaydlik, parishonlik, uquvsizlik, tajanglik, isyonkorlik kabi illatlar kuchaydi. Endilikda esa yoshlardagi ushbu salbiy illatlarni yo'qotish qiyin kechmoqda. Bunday yoshlar bilan maktab psixologlari sohaning yetuk mutaxassislari bilan kerakli "muolajalar" qilishi, ularning korreksiya qilishi, boshqalarni ham o'z domiga tortib sherik sifatida yetaklashiga yo'l qo'ymasliklari kerak. Bu jarayonda barcha pedagoglar psixolog sifatida faoliyat olib borishi va mahoratini ishga solishi talab etiladi. O'quvchi-yoshlar bilan ko'proq suhbatlar olib borishi, tinglashi kerak. Boshqacha qilib aytganda, tarbiya jarayoniga ko'proq e'tibor qaratish hayotiy zaruriyatga aylandi. Tarbiya jarayoni ta'limning bir qismi sifatida ajralmas bo'lak ekanligini bilgan holda aytish mumkinki, ilmi insonlargina jamiyatga, davlatga foyda keltira oladi. Biz ilmi insonlar sonini ko'paytirsak, mamlakat taraqqiyotiga halal berayotgan to'siqlarni olib tashlay olamiz. Ilmi insonlar sonini oshirishda yurtboshimizning pedagoglarga ishonchi katta kuch beradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 30-sentabrda "O'qituvchi va murabbiylar

⁵⁸ Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. - T.: "Ma'naviyat", 2011. - 176 b. 114-bet

kuni” ga bag’ishlangan tantanali marosimdagi “O’qituvchi va murabbiylar – yangi O’zbekistonni barpo etishda katta kuch, tayanch va suyanchimizdir” nomli ma’ruzasida ta’kidlaganidek, “...Taraqqiyotning tamal toshi ham, mamlakatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ham bu – ilm-fan, ta’lim va tarbiyadir⁵⁹”.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Mirziyoyev Sh. M. O’qituvchi va murabbiylar – yangi O’zbekistonni barpo etishda katta kuch, tayanch va suyanchimizdir. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O’qituvchi va murabbiylar kuniga bag’ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 2020-yil 30-sentabr. Toshkent shahri.
2. Karimov I. A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. - T.: “Ma’naviyat”, 2011. - 176 b.
3. Harakatlar Strategiyasi 2017–2021. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-4947-sonli Farmoni. // Lex.uz. 2017.
4. Yangi O’zbekiston strategiyasi 2022-2026. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-sonli Farmoni. // Lex.uz. 2022.

MEDIA TILI MENTALLIGIGA LINGVOMADANIY YONDASHUV

O’g’iLOY MAMARAIMOVA

Termiz davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mediamatnlarni aksiologik yondashuv nuqtai nazaridan tadqiqi mentallik fenomenini keng ko’lamliligi ko’rish imkonini beradi. Zero, hozirgi vaqtda xalqaro va mahalliy gumanitar fanlarda insonning ma’naviy faolligi, uning dunyoni tushunishi va o’zlashtirishining asosini tashkil qiluvchi til haqidagi tasavvurlariga asoslangan til, nutq, matn uchligida aksiologik yondashuvni talab qilmoqda.

Kalit so’zlar: media, internet nashri, mentallik, ijtimoiy-siyosiy, sohaviy leksika, dunyo manzarasi, madaniy so’zlar.

Har bir davlat siyosati va jamiyat hayotida mentallik masalalari muhim rol o’ynaydi. O’zbekiston milliy ensiklopediyasida mentalitet tushunchasi ayrim kishi yoki ijtimoiy guruhga xos aqliy qobiliyat darajasi, ma’naviy salohiyat. Jamiyat, millat yoki

⁵⁹ O’qituvchi va murabbiylar – yangi O’zbekistonni barpo etishda katta kuch, tayanch va suyanchimizdir. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O’qituvchi va murabbiylar kuniga bag’ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 2020-yil 30-sentabr. Toshkent shahri.